



*До 200-ї річниці
з дня заснування
університету*

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників Ювілейної XX Міжнародної
науково-практичної конференції
(22–23 лютого 2024 р., м. Харків)**

Харків 2024

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

До 220-ї річниці з дня заснування університету

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників Ювілейної XX Міжнародної
науково-практичної конференції
(22–23 лютого 2024 р., м. Харків)

Харків
2024

УДК [37:001]«20»

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 3 від 20.03.2024 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць учасників Ювілейної XX Міжнародної науково-практичної конференції (22–23 лютого 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. К. Юр'євої. — Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. — 552 с.

Мови видання: українська, англійська, вірменська, грузинська.

У збірнику представлено результати актуальних наукових досліджень науковців, викладачів, учителів, вихователів, докторантів, здобувачів вищої освіти – учасників Ювілейної XX Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень» (Харків, 22–23 лютого 2024 р.) з України, Австрії, Бразилії, Вірменії, Грузії, Китайської Народної Республіки, Колумбії Польщі, Словаччини.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Юрій БОЙЧУК – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Світлана БЕРЕЖНА – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Людмила ГАВРІЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ, Україна)

Нунука ГЕЛДІАШВІЛІ – доктор філології, віце-ректор Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Микола ДАНИЛЮК – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Маріам ІСПРЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Володимир КАРАПЕТАН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки та методик Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Мака КОЧАУРІ – головний спеціаліст служби інтернаціоналізації та зв'язків з громадськістю Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Світлана КРИШТОФ – заступник голови організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)

Рузанна ПЕТРОСЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної психології та соціології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Алла СОКОЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Лела ТАВДГІРІДЗЕ – професор, доктор педагогічних наук, професор департаменту педагогіки Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Володимир ФОМІН – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Заза ЦОТНІАШВІЛІ – професор, директор медіа програм Кавказького міжнародного університету (Тбілісі, Грузія)

Шалеа ЧКАДУА – доктор історичних наук, доцент, ректор Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Ія ШИУКАШВІЛІ – головний спеціаліст служби інтернаціоналізації та зв'язків з громадськістю Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Катерина ЮР'ЄВА – заступник голови організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ранньої освіти, спеціальної педагогіки та ресоціалізації Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща); завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)

Грицай С., Слітюк О. Штучний інтелект в галузі NFT мистецтва: підходи до глибокого навчання та творчості	242
Єжова О., Іваницька А. Символізм як особливість проектування творчих колекцій сучасних українських дизайнерів одягу	248
Іскерський І. До питання про необхідність адаптивної підготовки фахівців соціономічного профілю з використанням тайм-менеджменту	253
Kebadze M., Baidurashvili L., Orkodashvili L., Mchedlishvili N. Abolition of the Autocephaly of the Georgian Church and Establishment of Russian Church Rule in Georgia	257
Кобеля З., Коренга Т. Методологічний підхід щодо формування концепції оцінювання потенціалу розвитку підприємств	265
Косяченко К. Важлива роль неурядових організацій у протидії злочинності та співпраця з іншими суб'єктами протидії злочинності	271
Красій М. Порівняльно-правовий метод у сучасному кримінально-правовому дослідженні	274
Нетреба І. Лідерство як чинник розвитку сучасної організації	277
Petrosyants T., Martirosyan M. The Interpretation of the Image of the Armenian King Tigran the Great In the 10th Grade	280
Середа Г. KPI та OKR як вимірники результативності працівників: відмінності та сфера застосування	290
Симисенко І. Цифрові методи в політичних дослідженнях: нові обриси в аналізі політичної участі	295
Сушицька І. Огляд основних методів дослідження у мовознавстві і їх вплив на мовні зміни . . .	300
Храбан Т. Контент-аналіз у дослідженнях соціальних і психологічних явищ	303
Шандар А. Моніторинг у соціальній сфері: функціональний аспект	308
Шерстюк Р., Козловський А., Неділенько В., Плотніков О. Удосконалення управління бізнес-процесами в умовах індустрії 4.0	312
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ	317
Avagyan M., Nalbandyan T. Chess as a Means of Developing Communication Capabilities of Senior Preschoolers	318
Азат'ян В. Використання методів мнемоніки в процесі викладання англійської мови студентам-медикам	325
Бацуровська І. Інтеграція інтелектуальних систем у підготовку фахівців професійної освіти з цифрових технологій	329
Бурега Н., Загородній Р., Рутило М., Федорейко В. Застосування хмарно орієнтованих технологій в умовах змішаного та дистанційного навчання	334
Ван Пань, Юр'єва К. Концепція музичного розвитку дитини К. Свонвіка	337
Васильєва О. Підготовка студентського хору до event-art заходів у дистанційному форматі . . .	341
Волкова Н. Використання інформаційних технологій у підготовці майбутніх інженерів-педагогів у сфері харчових технологій	345
Havrilova L. Music Art and Digital Technology: Conceptual Changes of the Nature and Forms of Music Existence	347
Газдик М. Значимість мотиваційно-цільового компонента у сформованості професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки	351
Горбатюк Р., Білан Н. Інтерактивні методи контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в онлайн-середовищі Learning Apps	354
Гушпіт Л. Використання CHAT GPT на заняттях з української мови та літератури	358
Дмитренко В. Дефініційний аналіз понять «компетентність» та «проектна компетентність» у фаховій підготовці майбутнього учителя трудового навчання та технологій	361

Іван ІСКЕРСЬКИЙ

*кандидат технічних наук, викладач кафедри машинознавства і транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ АДАПТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Постановка проблеми та її актуальність. Основні проблеми сучасної вищої освіти в тому, що вона зосереджена на підвищенні рівня знань випускників. Заклади вищої освіти прагнуть оновлювати зміст освітніх програм, впроваджувати інноваційні форми й технології навчання, шукати нові методи оцінювання знань випускників. Однак при цьому необхідність підготовки фахівців соціономічного профілю для роботи в особливих соціально-економічних умовах часто залишається непоміченою, тоді як ринок праці гостро потребує фахівців, здатних швидко реагувати на постійні зміни й специфічні умови діяльності конкретних підприємств і організацій. На жаль, роботодавці все частіше скаржаться на величезний розрив між реаліями ринку праці та освітніми програмами підготовки майбутніх фахівців. Слід враховувати факт, що найчастіше методи навчання у закладах вищої освіти та принципи побудови освітніх програм не формують умінь і навичок активної пізнавальної діяльності випускників, не розвивають їхні адаптивні здібності. Як наслідок, випускники часто не готові до вирішення реальних завдань у сфері своєї професійної діяльності в умовах постійно мінливої ринкової економіки. У зв'язку з цим зростає роль адаптивної підготовки майбутніх фахівців соціономічного профілю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема адаптивної підготовки широко представлена науково-педагогічними дослідженнями. Так, В. Бондар, І. Шапошнікова розкривають сутність адаптивного навчання студентів та його вплив на ефективність формування фахової компетентності майбутнього педагога [2]. О. Єршоменко представляє теоретичні й методичні засади адаптивної системи професійної підготовки магістрів з управління навчальним закладом [4]. К. Осадча, В. Осадчий, О. Спірін, В. Круглик визначають концепцію розробки адаптивної системи індивідуалізації та персоналізації професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах змішаного навчання [7].

Мета статті – розкрити особливості адаптивної підготовки фахівців соціономічного профілю з використанням тайм-менеджменту.

Виклад основного матеріалу. Основна ідея адаптивної підготовки розглядається з погляду можливостей майбутніх фахівців соціономічних професій та результатів їх професійної діяльності. Зазначимо, що основним результатом адаптивної підготовки є освоєння студентами професійних компетентностей та набуття таких навичок, які забезпечать їх нормальне функціонування у професії.

Аналізуючи адаптацію як процес, дослідники виокремлюють різні підходи до її трактування. Так, С. Кулик виокремлює біофізіологічний, психологічний та інформаційно-комунікативний підходи [6, с. 98]. О. Галус акцентує увагу на організоцентричному, популяційноцентричному, біоцентричному, медико-фізіологічному й соціологічному підходах [3]. М. Блажівський віддає перевагу соціальному, що вивчає пристосування людини до вимог суспільства та професії, та соціально-психологічному, який розглядає адаптацію як процес взаємного пристосування та зміни системи відносин людини й соціуму [1].

При розгляді адаптації, як процесу пристосування до соціальних змін, слід звернути увагу на такі чинники:

- 1) здатність до зміни ціннісних орієнтацій і Я-концепції;
- 2) знаходження балансу між ціннісними орієнтаціями й соціальною роллю;
- 3) орієнтація на універсальні цінності, а не на приватні конкретні вимоги.

Ми переконані, що адаптація студентів до майбутньої професійної діяльності є сьогодні однією з найактуальніших проблем, у вирішенні якої зацікавлені система професійної освіти й роботодавці. Отже, здатність адаптуватися є однією з важливих особистісних особливостей людини, що формується під впливом навколишнього середовища. Складовою цього середовища виступають заклади освіти різного рівня акредитації. Зумовлено це тим, що в закладах фахової передвищої освіти та закладах вищої освіти відбувається формування й одночасно становлення молодого людини як майбутнього фахівця-професіонала.

Формуючи професійні наміри особистості та задовольняючи вимоги з боку майбутньої професії, освітні програми підготовки спрямовані на розвиток професійно-значущих якостей студентів, тобто адаптують їх до майбутньої професійної діяльності.

На сучасному етапі адаптивна підготовка фахівців соціономічних професій спрямована, по-перше, на адаптацію випускників до статусу сучасного спеціаліста, по-друге, адаптацію до соціально-виробничих умов конкретної установи. Цього можна досягнути за допомогою моделювання дидактичних процесів [5]; впровадження адаптивної методичної системи, орієнтованої на підвищення результативності навчання із застосуванням інформаційних і комунікаційних технологій [4].

Модернізація освіти має сприяти підготовці конкурентоспроможних на ринку праці фахівців соціономічних професій. Цих змін можна досягнути шляхом впливу на зміст, форми й методи організації освітнього процесу і навіть вибір типу освітньої установи.

На наш погляд, адаптація студентів до майбутніх реальних умов праці має стати стрижневою основою у виборі методів навчання, особливо у галузях підготовки, де спеціалізація підприємств доволі велика. Наприклад, у сфері маркетингу, реклами та PR навчальні плани не можуть врахувати всіх особливостей реальних агентств і компаній на сьогоднішньому ринку праці. Як правило, роботодавцям доводиться вчити молодих фахівців у процесі їхньої адаптації, щоб вони відповідали вимогам установи. Окрім цього, комплекс практик у програмі підготовки фахівців соціономічного профілю дає можливість зрозуміти специфіку роботи організації та допомагає сформувати у них уміння й навички адаптації до реалій соціально-економічної діяльності в сучасних умовах. На жаль, терміни практик, зазвичай, не дають змоги студентам повною мірою зануритися у виробничий процес. Крім того, багато партнерів закладів вищої освіти визнають, що не завжди можуть

запропонувати практиканту повний обсяг професійних завдань, з якими йому доведеться зіткнутися в майбутньому. Це пов'язано з високою завантаженістю фахівців компаній, неможливістю навчати студентів різним операціям та рішенням. У зв'язку з цим практики зазвичай лише допомагають отримати загальні уявлення про виробництво та відпрацювати декілька професійних навичок. При цьому адаптації практиканта до умов компанії приділяється мало уваги, оскільки керівники підприємств не впевнені в тому, що студент стане в майбутньому їхнім працівником.

Окрім цього у закладах вищої освіти адаптивній підготовці майбутніх фахівців соціономічного профілю сприяє модульна побудова освітніх компонентів, яка допомагає систематизувати знання, вміння й навички. Після вивчення професійно-орієнтованих дисциплін студенти проходять практику. На наш погляд, це сприяє їхній успішній адаптації до постійно мінливих соціально-економічних умов.

Сьогодні у сфері реклами, маркетингу та туризму існує гостра проблема кваліфікованих кадрів. Рекламний бізнес бажає отримати випускника закладу вищої освіти з таким набором компетентностей, знань, умінь і навичок, який би дав можливість покладати на молодого фахівця практично будь-які завдання, не витрачаючись на його додаткове навчання. Однією з основних компетентностей сучасного професіонала, на нашу думку, стало вміння ефективно організовувати час на будь-якому рівні – особистому, командному, корпоративному, а також здатність узгоджувати свої дії з діями оточуючих для виконання поставлених завдань. На жаль, роботодавці не завжди можуть чітко сформулювати свої вимоги до підготовки молодих фахівців. Більше того, вони не завжди готові долучатися до процесу їхньої професійної підготовки.

Завдання адаптації випускників до статусу сучасного фахівця соціономічного профілю дає змогу вирішувати тайм-менеджмент. Названу технологію вважаємо інноваційною, оскільки вона допомагає навчитися раціонально використовувати ресурс часу, діяти ефективно й досягати успіху, навчитися правильно планувати свою діяльність, управляти своїми справами (як довгостроковими, так і короткостроковими), розставляти пріоритети, ставити перед собою цілі та досягати їх, розподіляти своє робоче навантаження, знаходити час і для роботи, і для відпочинку.

Однією з технологій тайм-менеджменту є матриця Ейзенхауера, згідно якої всі завдання необхідно розподіляти на чотири категорії, враховуючи їхню терміновість і важливість:

- 1) категорія А – термінові й важливі завдання, які мають бути вирішені негайно;
- 2) категорія Б – їхнє вирішення можна відкласти на певний термін, але зволікати з ними не варто;
- 3) категорія В – завдання, виконання яких цілком можна делегувати;
- 4) категорія Г – справи, які краще відразу відкласти, оскільки вони не варті витраченого часу та зусиль.

Для фахівців соціономічних професій вважаємо використання матриці Ейзенхауера одним із незамінних способів класифікації професійних дій через необхідність здійснення роботи в режимі багатозадачності.

Висновки. Отже, процес адаптації – це двосторонній процес, оскільки як організація впливає на студента-практиканта, так і самі члени тієї чи іншої організації відчують на себе вплив. Все це сприяє успішному професійному становленню фахівця. Таким чином, адаптивна підготовка фахівців до реальних умов соціально-економічної

діяльності – це особливе завдання, яке постає перед освітніми установами та потребує спеціального інструментарію. До продуктивних технологій адаптивної підготовки відносимо тайм-менеджмент. **Перспективи подальших розвідок** вбачаємо в розробці тренінгу для фахівців соціономічного профілю з використанням тренінгових технологій.

Список використаних джерел

1. Блажівський М. І. Поняття адаптації у сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 233–242.
2. Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя. *Рідна школа*. 2013. № 1. С. 36–41.
3. Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Галус Олександр Мар'янович; ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» АПН України, Київ, 2009. 601 с.
4. Єрмоменко О. А. Теоретичні і методичні засади адаптивної системи професійної підготовки магістрів з управління навчальним закладом : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Суми, 2021. 46 с.
5. Кравченко Г. Ю., Почуєва О. О. Моделювання в теорії управління освітніми процесами. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. Вип. 25. Ч. 1. С. 152–155.
6. Кулик С. М. Психологічні особливості управління професійною адаптацією вчителів: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2004. 140 с.
7. Осадча К. П., Осадчий В. В., Спирін О. М., Круглик В. С. Концептуальні засади розробки адаптивної системи індивідуалізації та персоналізації професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах змішаного навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 3 (74). С. 65–70.